

staatsbosbeheer

Pilot Aanpak zwerfafval Oude Maasgebied

Activiteitenplan t.b.v. subsidieaanvraag

Versie 1.0

Datum 27 maart 2024

Status Definitief t.b.v. aanvraag subsidie Recreatie, sport en gezondheid/
Kwaliteitsimpuls recreatie

Colofon

Project	Pilot Aanpak zwerfafval Oude Maasgebied
Gebied	Spuiveld/ Ziedewijdseland
Planeenheid	Oude Maas
Beheergebied	Voorne-Putten IJsselmonde
Provinciale eenheid	Zuid-Holland
Interne opdrachtgever	Frans van der Meer (teamleider)
Projectleider	ntb
Contactpersoon:	J.E. Hörst-Snellenberg
	Adviseur recreatie
	T 06 5544 9654
	E j.horst-snellenberg@staatsbosbeheer.nl
Adres:	Staatsbosbeheer
	Kantoor Schiedam
	Overschiezeweg 310
	3112 NC Schiedam

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Opdrachtschrijving	4
1.2	Leeswijzer	4
2.	Probleem- en doelstelling	5
2.1	Probleemstelling	5
2.2	Doelstelling	5
3.	Projectgebied	6
4.	Aanpak en activiteiten.....	6
4.1	Communiceren.....	7
4.2	Faciliteren en beheren	7
4.3	Samenwerken	8
4.4	Handhaven	9
4.5	Bewustwording en educatie	9
4.6	Monitoring en evaluatie.....	9
5.	Projectorganisatie en planning	9
5.1	Planning	10
5.2	Kostenraming.....	10
5.3	Subsidie.....Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.	
5.4	Dekking	11
6.	Kwaliteit.....	12
7.	Risicomanagement.....	12
	Bijlage 1: projectgebied	13

1. Inleiding

Het dagelijks bestuur van Natuur- en Recreatieschap IJsselmonde (hierna: het recreatieschap) heeft aandacht gevraagd voor de grote hoeveelheden zwerfafval in de intensief gebruikte recreatiegebieden langs de Oude Maas. Zwerfafval levert niet alleen milieuverontreiniging en een negatieve uitstraling van het gebied op, maar ook hoge kosten voor beheer en onderhoud. Het bestuur heeft het voorstel gedaan het zwerfafvalprobleem met behulp van gedragsbeïnvloeding aan te pakken en hiermee op één locatie een pilotproject uit te voeren.

Bij gedragsbeïnvloeding worden bewezen methodieken uit de gedrags-psychologie ingezet, vaak in de combinatie van een interventie, communicatieboodschap en aanpassing van de openbare ruimte. Het wiel hoeft niet te worden uitgevonden: Rijkswaterstaat heeft binnen het kader van de landelijke aanpak voor schone rivieren ervaring opgedaan met de aanpak van zwerfafval waar uit geput kan worden en ook gemeentes zijn met dit thema aan de slag. Eén-op-één kopiëren is echter niet mogelijk: er zal een vertaling nodig zijn naar de specifieke situatie van intensieve recreatiegebieden onder de invloedssfeer van grootstedelijk Rotterdam. Als de pilot goed uitpakt, wordt de opzet opgeschaald naar andere gebieden van het recreatieschap.

1.1 Opdrachtomschrijving

De opdracht van het bestuur kan als volgt worden omschreven:

Ontwikkel een aanpak om de hoeveelheden zwerfafval die recreanten in het Oude Maasgebied achter laten te verminderen om het gebied een betere uitstraling te geven en milieuverontreiniging te voorkomen. Zoek de oplossing niet alleen in extra handhaving of fysieke aanpassingen in het gebied maar maak gebruik van gedragsbeïnvloeding en communicatie. Voer in één specifiek deelgebied een pilot uit en doe op basis van een evaluatie van de pilot aanbevelingen voor de aanpak in andere gebieden.

1.2 Leeswijzer

Dit activiteitenplan beschrijft de uit te voeren maatregelen binnen het pilotproject Aanpak zwerfafval Oude Maasgebied en de binnen dat kader uit te voeren monitoring, waarmee een evaluatierapport kan worden opgesteld. Op basis van de evaluatie worden na afloop van het project aanbevelingen gedaan aan het bestuur van het recreatieschap over verdere uitrol in andere delen van het gebied. Na de probleem- en doelstelling wordt beschreven welke aanpak ons voor ogen staat om het doel te bereiken, de daarbij behorende planning en wat de begrootte kosten van uitvoering zijn.

Dit activiteitenplan wordt opgesteld ten behoeve van de subsidieaanvraag, het bestuursvoorstel en de uitvoering door de projectgroep.

2. Probleem- en doelstelling

2.1 Probleemstelling

In de zeer intensief gebruikte recreatiegebieden langs de Oude Maas blijven dagelijks grote hoeveelheden zwerfafval achter, met name op de speel- en ligweiden en parkeerplaatsen. Het gaat hierbij niet om dumpingen van grofvuil of drugsafval en ook niet om afval wat vanuit de rivier aanspoelt, maar om afval wat achtergelaten wordt door (dag)recreanten die doorgaans meerdere uren achtereen in het gebied verblijven. Dit zijn vaak groepen of gezinnen met een migratie-achtergrond, maar ook hangjeugd die 's avonds bijeenkomt. Een vrij nieuw fenomeen is dat blikjes ten behoeve van het statiegeld uit afvalbakken worden gevist, waarbij de troep op de grond achterblijft. En sinds inwoners voor afval per gewicht moeten betalen, worden ook steeds vaker vuilniszakken met huisvuil aangetroffen.

De uitstraling van deze gebieden is door al dit zwerfafval niet positief; het hindert recreanten en het zorgt voor milieuverontreiniging. De beheerder (Staatsbosbeheer) wordt erop aangesproken. Al dat afval in de gebieden zorgt ook voor hoge kosten van onderhoud voor het recreatieschap: de normale afval en reinigingsdiensten, aangevuld met behoorlijke extra inspanningen op drukke dagen, zijn niet voldoende om deze gebieden netjes te houden.

In 2021 zijn reeds maatregelen genomen om de overlast van barbecue-afval te beperken, door het plaatsen van speciale hittebestendige boenderbakken. Ook zijn met corona-subsidie extra afvalrondes uitgevoerd (ruimen zwerfafval en extra legingen afvalbakken). De “kooltjesbakken” werken in de praktijk goed, maar de hoeveelheden overig zwerfafval zijn er niet mee verminderd. Een aanpak vanuit de bron is nodig.

2.2 Doelstelling

Het uitvoeren van extra beheermaatregelen helpt voor het moment, maar lost het probleem niet duurzaam op. Een ander gedrag van de hoofdbezoekers van het gebied is gewenst. Door mensen zich meer bewust te laten worden van de impact van hun gedrag op het gebied wordt de basis gelegd voor een meer verantwoordelijke houding. Door kleine prikkels kunnen bezoekers haast ongemerkt worden gemotiveerd bij te dragen aan een prettig en schoon recreatiegebied. Inrichtings- en beheermaatregelen zijn hierbij ondersteunend evenals handhaving.

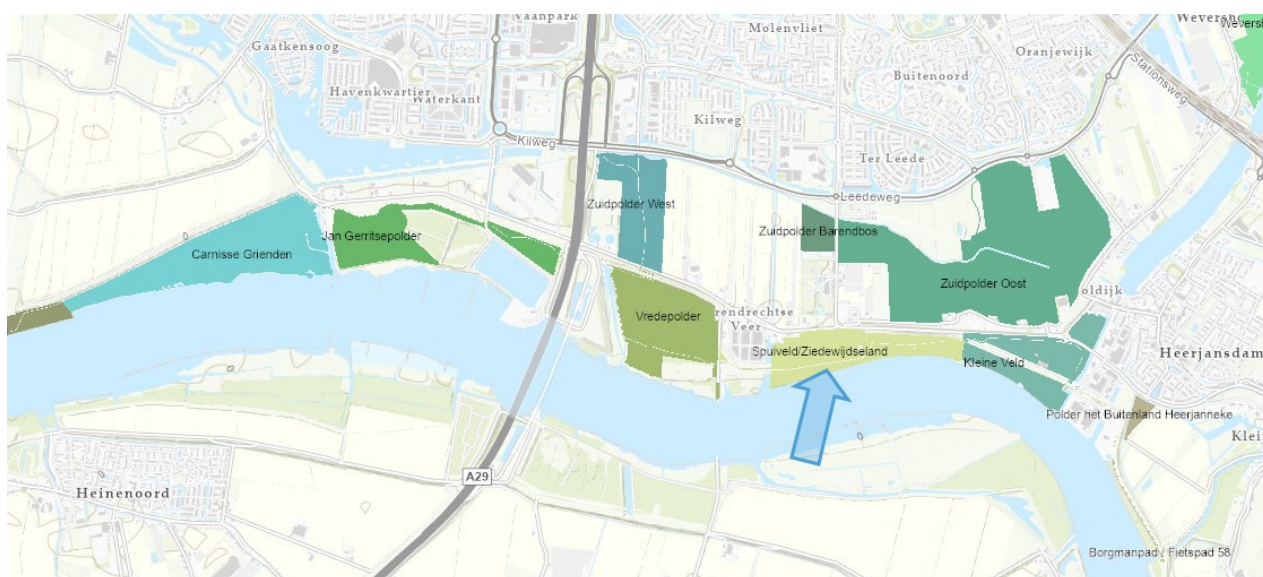
Met het pilotproject wordt beoogd om een aanpak te ontwikkelen die leidt tot:

- Minder zwerfafval en daardoor een betere uitstraling van het gebied;
- Een grotere bewustwording bij recreanten dat zij kunnen bijdragen aan een schoner gebied (verantwoordelijkheid en mede-eigenaarschap creëren);
- Op termijn: een nieuw “normaal” : afval neem je in principe mee naar huis! (en scheid je daar) en mede daardoor lagere beheerkosten voor het recreatieschap.

Het uiteindelijke doel van de pilot is om– bij bewezen resultaat – de aanpak ook uit te rollen in andere gebieden van NRIJ. Tevens kan door deze pilot ervaring worden opgedaan om met gedragsbeïnvloeding ook andersoortige problemen (zoals vandalisme) in de beheergebieden aan te pakken.

3. Projectgebied

Het pilotproject richt zich op het deelgebied Spuiveld/ Ziedewijdselveld. Dit is een drukbezocht recreatiegebied met speel- en ligweiden, een speelvijver, een horeca/ afhaalkiosk, waar verschillende doelgroepen gebruik van maken: gezinnen met jonge kinderen, groepen die barbecueën, jongeren etc. In het gebied komen relatief veel recreanten met een migratie-achtergrond uit Rotterdam Zuid; het zijn de hoofdgebruikers van het gebied.

Afb. 1: de recreatiegebieden langs de Oude Maas

4. Aanpak en activiteiten

De aanpak van het zwerfafvalprobleem bestaat uit een combinatie van activiteiten die moeten resulteren in het geformuleerde doelgedrag van de hoofdbezoekers van het recreatiegebied. De activiteiten berusten op 5 pijlers: maak het duidelijk en aansprekend (communiceren); maak het gemakkelijk (faciliteren en beheren); doe het samen (samenwerken); corrigeer (handhaven) en geef inzicht (educatie). De pijlers met de bijbehorende activiteiten worden hieronder toegelicht.

4.1 Communiceren

Uitgangspunt bij de pijler Communiceren is dat het de bezoekers op een aansprekende manier duidelijk wordt wat er van ze wordt verwacht, zowel bij aankomst in het gebied als tijdens het verblijf. Waar mogelijk wordt de boodschap visueel gebracht (foto, afbeelding, pictogram) om anderstaligheid te omzeilen en er wordt steeds een handelingsperspectief geboden (positieve boodschap). Door gebruik te maken van herkenbare personen als boegbeeld worden bezoekers gemakkelijker aangesproken en gemotiveerd om bij te dragen aan een prettig leefbaar gebied.

De maatregelen onder de pijler Communiceren:

- Op basis van analyse van de doelgroep wordt een concept ontwikkeld en dit concept wordt doorgevoerd in alle communicatiemiddelen. Door in de communicatie gebruik te maken van herkenbare personen wordt verbinding met de doelgroep gemaakt en voelen bezoekers zich aangesproken. Deze boegbeelden laten de gewenste handelwijze zien; de boodschap die wordt uitgestraald is “samen houden we het gebied schoon”;
- Over de belangrijkste toegangspaden wordt een spandoek geplaatst met uitnodigende welkomstboodschap, waar de bezoeker onderdoor loopt het gebied in. Hierdoor krijgt de bezoeker meer het gevoel “op bezoek te zijn” en ontstaat gevoel van eigenaarschap. Door de spandoek hoog te hangen wordt vandalisme voorkomen;
- Op de entrees (parkeerplaatsen) worden informatieborden geplaatst met info over het gebied, de toegangsregels en de boodschap “samen voor het gebied”. Via QR-codes op de borden wordt informatie verstrekt over de effecten van zwerfafval op gebied en milieu (zie pijler Bewustwording en educatie) en over wat het kost als je je niet aan de regels houdt (zie pijler Handhaving);
- Op de pekken waar wordt verbleven (bankjes, picknicktafels) worden ter herinnering prompts (kleine bordjes) geplaatst met (grappige?) verwijzing naar het doelgedrag;
- De afvalbakken worden voorzien van kleurige bestickering die opvalt en het handelingsperspectief weergeeft. Op iedere cluster van afvalbakken wordt een van grote afstand zichtbare aandachtstrekker geplaatst (bord, pijl o.i.d.) die de plek markeert;
- In de media en op de website van het recreatieschap wordt informatie geplaatst over het project. De QR-codes op de communicatiemiddelen verwijzen naar deze webpagina.

4.2 Faciliteren en beheren

Uitgangspunt bij de pijler Faciliteren is dat er voldoende afvalvoorzieningen zijn, op de juiste plaats (zichtbaarheid en bereikbaarheid) en met de juiste capaciteit. Herkenbaarheid (plaatsing, vorm, kleur) vergroot het gemak en automatisme van het gebruik. De afmetingen en leegfrequentie moeten zijn afgestemd op piekdagen; in rustiger tijden kan de leegfrequentie worden afgeschaald.

De maatregelen onder de pijler faciliteren:

- Op basis van analyse van de afvalhoeveelheden op een drukke zomerdag wordt een herinrichtingsplan voor de afvalvoorzieningen opgesteld. Uitgangspunt is dat de afvalvoorzieningen worden geclusterd op een aantal centrale, herkenbare en logische locaties in het gebied, waarbij de loopafstand naar de afvalclusters wordt bepaald op maximaal 100 m. De locaties worden zo gekozen dat het minder gemakkelijk wordt om er afval in te dumpen vanuit de auto (dus niet op parkeerplaatsen);
- De bestaande afvalbakken van 120 ltr (66 stuks) worden verwijderd van de huidige locaties. Op basis van analyse van de afvalhoeveelheden op een piekdag wordt het aantal bakken aangevuld tot 80 stuks en deze worden teruggeplaatst op de nieuw bepaalde centrale clusterlocaties. De vorig jaar geplaatste “kooltjesbakken” worden ook naar deze clusters verplaatst (16 clusters van 5 bakken + 1 kooltjesbak, in rechthoek geplaatst).
- Vóór het plaatsen worden de bakken voorzien van kleurige bestickering aan de zichtkanten (5 voorste vlakken) (zie pijler Communiceren) en van een dekselbegrenzer, zodat er geen grote zakken doorheen passen. Iedere cluster wordt gemarkeerd door een opvallend en van grote afstand zichtbare aandachtstrekker (zie pijler Communiceren);
- In overleg met de hygiëne-aannemer wordt een nieuwe beheercyclus bepaald, met als uitgangspunt dat aan het einde van de dag de afvalbakken zoveel mogelijk leeg zijn zodat minder verspreiding van zwerfafval tijdens de avond en nacht plaatsvindt.

4.3 Samenwerken

Uitgangspunt bij de pijler Samenwerken is dat beheerder, bezoekers en ondernemers met elkaar voor het gebied gaan. Een stukje stakeholdermanagement is nodig om alle belangen in beeld en de neuzen dezelfde richting op te krijgen. Door ieder een rol te geven wordt eigenaarschap voor het gebied gecreeerd en groeit de bewustwording.

De maatregelen onder de pijler Samenwerken:

- Het organiseren van enkele opschoondagen waarbij bezoekers actief worden betrokken. Bij deze activiteit wordt samenwerking gezocht met de ondernemers in het gebied en lokale organisaties zoals IVN, Vereniging Carnisse Grienden of Stichting Natuur- en Landschapsbeheer IJsselmonde. Nagegaan wordt of kan worden aangesloten bij World Cleanup Day;
- Uit de voorgaande actie willen we toegroeien naar de inzet van enkele vrijwillige ambassadeurs in het gebied die een blijvende factor vormen en die bezoekers op informele wijze aanspreken op hun gedrag;
- Zelf zichtbaar opruimen en schoonmaken, dus op tijdstippen dat recreanten het zien. Het helpt om mensen meer bewust te maken van de inspanningen die in het beheer worden verricht om het gebied schoon te houden. Hiervoor worden de bestaande afspraken met de aannemer aangepast;

4.4 Handhaven

Als de basis fysiek op orde is en de regels duidelijk zijn gecommuniceerd, vormt handhaving de stok achter de deur om ook op termijn die regels te blijven volgen.

De maatregelen onder de pijler Handhaving:

- Tijdens de pilotperiode worden bezoekers vooral aangesproken op gedrag en wordt er door de BOA's uitleg gegeven over de juiste handelwijze, effecten van zwerfafval op milieu etc. Een kleine flyer of gadget (zie onder pijler Bewustwording en educatie) ondersteunt hierbij. Extra BOA-inzet is hiervoor nodig;
- Aan het einde van de pilotperiode wordt gedurende een periode actief extra inzet op handhaving gepleegd. Ook hiervoor is extra BOA-capaciteit nodig.

4.5 Bewustwording en educatie

Om ook op langere termijn effect van het pilotproject te sorteren is het van belang dat een blijvende gedragsverandering in gang wordt gezet. Daarom wordt in de communicatie-uitingen en tijdens de contactmomenten met bezoekers uitleg gegeven over o.a. de effecten van zwerfafval op het gebied en op het milieu; de kosten die zwerfafval opleveren in het beheer en wat er bijvoorbeeld voor dat geld beter gedaan zou kunnen worden (zie ook onder pijler Communicatie).

De maatregelen onder de pijler Bewustwording en educatie:

- Verzamelen teksten voor flyer en QR-codes en plaatsen teksten op de website;
- In het pilotseizoen inzetten van studenten van een communicatie-opleiding die op ludieke wijze bezoekers en kinderen aanspreken en informatie geven over allerlei aspecten rondom afval. Hiervoor is informatiemateriaal ofwel een leuke gadget nodig om uit te delen;

4.6 Monitoring en evaluatie

Tijdens de pilotperiode worden de effecten van de activiteiten gemonitord door de vergelijking te maken met de situatie voorafgaand aan de pilot. De hygiëne-aannemer, die het afval dagelijks ophaalt, wordt hierbij betrokken. Op basis van de resultaten wordt een evaluatie opgesteld met aanbevelingen voor verdere uitrol in andere gebieden van het recreatieschap. Deze wordt ter besluitvorming voorgelegd aan het bestuur van het recreatieschap.

5. Projectorganisatie en planning

Voor het project is een interne projectgroep ingesteld, bestaande uit 4 medewerkers van Staatsbosbeheer (recreatieadviseur, boswachter publiek, boa, communicatieadviseur). De projectgroep denkt mee over de aanpak en draagt bij aan de uitvoering. Ter ondersteuning zal voor de realisatie van communicatiemiddelen een communicatiebureau worden ingezet. Inrichtingsmaatregelen worden in afstemming met of door het beheerteam uitgevoerd.

5.1 Planning

De totale projectperiode loopt van najaar 2023 tot najaar 2024. Op basis van dit activiteitenplan wordt financiering aangevraagd voor de uitvoering van de pilot in het zomerhalfjaar van 2024 en de aansluitend uit te voeren monitoring en evaluatie.

Wat	Toelichting	Wie	Wanneer
Planvormingsfase			
Opstellen activiteitenplan	Probleemanalyse/ exploratie; richting bepalen; interventies bedenken	Projectleider i.s.m. projectgroep	Okt-nov 2023
Financiering	Subsidieaanvraag; Aanvraag krediet recreatieschap	Projectleider	Nov 2023
Uitvoeringsfase			
Vorbereidingen uitvoering	Uitwerken plan tot uitvoeringsniveau; conceptontwikkeling; vormgeving en druk communicatiemiddelen; voorbereiden inrichtingsmaatregelen	Projectgroep i.s.m. communicatiebureau	April-juni 2024
Uitvoeren pilot	Uitvoeren campagne in het gebied; uitvoeren ondersteunende inrichtingsmaatregelen	Projectgroep i.s.m. stakeholders	Juli-sept 2024
Monitoring	Nulmeting; monitoren effect van de campagne	Projectgroep	April-juni 2024 Juli-sept 2024
Evaluatie pilot	Opstellen evaluatie en aanbeveling voor een vervolg	Projectleider	Okt 2024
Afronding subsidie	Vaststelling subsidie;	Projectleider	Winter 2024/2025

5.2 Kostenraming

De kosten voor het pilotproject zijn te verdelen in de planvormingskosten en de kosten van uitvoering. De planvormingskosten bestaan uit de ureninzet van de SBB-medewerkers voor het opstellen van het plan van aanpak en dit activiteitenplan, de subsidieaanvraag en het opstellen van het bestuursvoorstel. Deze kosten zijn gedekt uit de reguliere beheerbegroting van het recreatieschap en worden niet meegenomen in de raming.

De kosten van uitvoering van de pilot zijn geraamd op basis van normbedragen en ervaringscijfers. Voor de eigen personele inzet is gerekend met een uurtarief van € 90,-.

De totale projectkosten voor de pilot worden begroot op € 100.000 in de volgende verdeling:

Onderdeel uitvoeringsfase	P-kosten	M-kosten	Totaal	Subsidie PZH 75%	Bijdrage schap 25%
Projectmanagement, monitoring en evaluatie	10.800	0	10.800	8.100	2.700
Uitvoering pijler Communiceren	9.200	42.400	51.600	38.700	12.900
Uitvoering pijler Faciliteren	4.500	12.400	16.900	12.675	4.225
Uitvoering pijler Samenwerken	4.700	2.600	7.300	5.475	1.825
Uitvoering pijler Handhaven	7.200	0	7.200	5.400	1.800
Uitvoering pijler Bewustwording en educatie	3.600	2.600	6.200	4.650	1.550
Totaal	40.000	60.000	100.000	75.000	25.000

5.3 Dekking

De planvormingsfase van het project (opstellen plan van aanpak, activiteitenplan en subsidieaanvraag) betrof alleen personele inzet en is bekostigd uit het reguliere beheerbudget van het recreatieschap.

Ter dekking van de uitvoeringskosten wordt 75% subsidie aangevraagd binnen de subsidieregeling Recreatie, sport en gezondheid/ Kwaliteitsimpuls recreatie 2023 Zuid-Holland. Het project past binnen de algemene doelstelling van de subsidieregeling om de beleving van het gebied en kwaliteit van de recreatiemogelijkheden te verbeteren en sluit aan bij criterium 1: Het aantrekkelijk of aantrekkelijker maken van gebieden voor inspannen en ontspannen. De onderdelen communicatie en gedragsbeïnvloeding passen onder criterium 7: Het voorkomen van negatieve effecten van recreatie door middel van voorlichting en communicatie aan de recreant. In aanmerking voor subsidie komen de volgende kosten:

- de kosten voor proces- en ontwerpkosten;
- de kosten van de fysieke investering;
- de kosten van de voorlichting of communicatie;
- personeelskosten tot maximaal € 90,00 per uur exclusief BTW.

Subsidie is dus mogelijk op alle onderdelen van het project. Op basis van de projectbegroting wordt daarom een subsidieaanvraag ingediend voor een bedrag van **€ 75.000,-** (zijnde 75% van de begrote projectkosten van de uitvoeringsfase).

Voor de 25% eigen bijdrage voor de uitvoeringsfase wordt op basis van dit uitvoeringsplan een krediet a **€ 25.000,-** aangevraagd bij het bestuur van het recreatieschap. Dit betreft zowel personele inzet tijdens de uitvoeringsfase als de kosten van aanschaf, productie en plaatsing van communicatiemiddelen en voorzieningen. Besluitvorming hierover vindt plaats in het voorjaar van 2024. NB: de toekenning van de subsidie is een voorwaarde voor de uitvoering.

6. Kwaliteit

Bij de interventies in het gebied en de communicatieboodschap moet rekening worden gehouden met de doelgroep: recreanten uit de multiculturele samenleving van Rotterdam en omstreken. Kies bij voorkeur voor het gebruik van symbolen/ afbeeldingen of eventueel voor meertalige communicatie. Voorkom iedere schijn van discriminatie of racisme en wij-zij-denken tussen bevolkingsgroepen onderling, maar ook tussen bezoekers en beheerders. In de communicatie vooral uitdragen dat we samen voor het gebied gaan.

De pilot is geslaagd als we er in slagen om de doelgroepen aan te spreken op een positieve manier, die maakt dat bezoekers zich meer verantwoordelijk gaan voelen voor het gebied en er zorg voor willen dragen, met als concreet gevolg dat er minder zwerfafval in het recreatiegebied achterblijft.

De pilot moet middels de evaluatie handvatten bieden voor een verdere uitrol over andere gebieden. Hierbij rekening houden dat het plan nooit één-op-één gekopieerd kan worden, maar altijd afgestemd moet worden op de specifieke situatie ter plaatse.

7. Risicomanagement

Als risico's voor het pilotproject kunnen worden benoemd:

- De doelgroep wordt niet op de juiste manier aangesproken en gaat tegenovergesteld gedrag vertonen;
- De pilot slaat niet aan en wordt niet verder uitgerold over andere gebieden

Bijlage 1: projectgebied

Figuur 1: Deelgebied Spuiveld/ Ziedewijds Land

